

باسمه تعالی

قصه های قرآن در زبان قرآن

ریحانه معروفی

شهرستان میبد

مدرسه علمیه حضرت زهرا(س)

بهار

چکیده

مجموعه داستان‌ها و حتی تمثیلاتی که در قرآن کریم آمده است قصه‌های قرآنی گفته می‌شود که البته در تعریف آن نظریه‌های متفاوتی وجود دارد قصه‌های قرآنی همه بر اسلوبها و ویژگی‌های خاص آفریده شده به گونه‌ای که به طور کامل آن‌ها را از قصه‌های معمولی ممتاز ساخته است و همه بر اهداف مبین پایه‌ریزی شده است ؛ اهدافی که اگر بخواهیم آن را به صورت کلی ذکر کنیم خداوند متعال همه آن‌ها را در مسیر هدایت و تربیت انسان قرار داده است ولی این هدف حاصل نمی‌شود مگر اینکه داستان‌های قرآنی همه بر مبنای حقیقت و واقعی باشند مردم با رویدادها و شخصیت‌های داستان ارتباط برقرار کرده و خود جلوه‌ای از زندگی خود را در آن ببینند این گونه در آن‌ها تأثیر گذارده و درس عبرت بگیرند در این زمینه نظریه‌های هم در مقابل نظریه واقعی بودن قرآن شکل گرفته که همه حاصل توهمات و تفکرات اشتباه است و هیچ کدام دلیل قانع کننده‌ای ارائه نمی‌دهند

کلید واژه : قصه ، عبرت.

مقدمه :

قصه‌های قرآنی به مجموعه داستان‌ها و رویدادها و در بعضی موارد به تمثیلاتی که در قرآن آمده است گفته شده که گاه از پیامبران پیشین و جریان‌ات و واقعیت دوره حضرت رسول اکرم (ص) سخن می‌گوید و گاه غیر پیامبران چون اصحاب کهف، ذوالقرنین، ...

قصه‌های قرآنی از همان آغاز دعوت از جمله ابزارهای تبلیغی بودند و در طول تاریخ اسلام مردم از همین قصه‌های قرآنی درس گرفتند، پیام آموختند و با آن‌ها زیسته‌اند.

از جمله شبهاتی که در این زمینه وجود دارد اینست که آیا قصه‌های قرآنی حقیقی و واقعی هستند یا نمادین و تخیلی؟

آنچه مبین است اینست که قصه‌های قرآنی همه بر مبنای حقیقت و واقعی هستند چرا که تنها در این صورت که با حکمت خداوند که هدایت و تربیت فرد و جامعه بشری است سازگاری دارد تنها در صورتی است که عبرت‌آموزی برای انسان حاصل شده در روح و روان او اثرگذار و باعث رشد و پرورش صفت والای انسانی در او می‌شود.

اینجاست که ضرورت ایجاب می‌کند هرچه بیشتر به توضیح و تفسیر قصه‌های قرآنی پرداخته از اهداف و ویژگی‌های آن سخن گفته و واقعی بودن آن را برای مردم اثبات کنیم واذهان جامعه را از هرگونه شبه و تفکر نادرست بزدااییم که البته در مورد کتب فراوانی به رشته تحریر درآمده از جمله کتاب استاد محمد هادی معرفت و نویسندگان زیادی قلم زدند ولی این جانب سعی کردم با خواندن کتاب ونکته برداری در زبان ساده‌تر و روشن‌تر به پیرامون این مسئله بپردازم و نظرات مختلفی را که در مقابل نظریه واقعی بودن قصه‌های قرآن در کتب پیشین به صورت پراکنده وجود

دارد کنار هم جمع آوری کرده و آن را نقد کنیم.

تعریف قصه :

قصه در لغت به معنای پیگیری اثر چیزی و پیروی کردن از آن آورده شده است.(۱)

در قران از قصه به واژه قصص نام برده شده (به فتح ق و ص) و در آنجا هم به معنای سرنوشت و تعقیب به هم به معنای قصه هم به صورت مصدر هم به صورتی اسم آمده است بعضی این لغت را مفرد دانسته چون طبرسی و آن را این گونه معنا کرده اند که : (قصص خبری است که بعضی پشت سر بعضی باشد از اخبار گذشتگان و برخی چون راغب آن را جمع می دانند وی می گوید قصص اخباری است پی جویی و پیروی شده ؟) (۲)

تعریف قصه های قرآنی درباره تعریف قصه های قرآنی نظرهای مختلفی وجود دارد که برخی معتقدند تنها آن بخش از خبرهای قرآنی را که قصه می نامند که هم عناصر هنری قصه را دارند و هم در آن ها به نحوی قابل توجهی داستان سرایی شده است بنابراین نظریه داستان اصحاب فیل به خاطر کوتاهی آن قصه شمرده نمی شود .

برخی دیگر معتقدند تنها به آن دسته از خبرهای قرآنی قصه گفته می شود که در باره اقوام پیشین باشد بنابراین نظریه بیان وقایع عصر پیامبر (ص) در قران قصه قرآنی نیست عده ای دیگر آن خبرهایی از قران را قصه قرآنی می نامند که علاوه بر اخبار گذشتگان شامل حوادث اتفاق افتاده در زمان پیامبر هم باشد و گروهی مسئله های قرآنی را نیز جز قصه های قرآنی به شمار آورده اند .

این اختلاف نظریه ها موجب شده است تا برخی یک چهارم قران را داستان های قرآنی بدانند و برخی تعداد داستان های قرآنی را به حدود ۱۶ قصه برسانند . (۳)

ولی با تعریفی که از قصه کردیم می‌توان گفت:

قصه‌های قرآنی در اصطلاح خبرهای اختصاصی است که در گذشته اتفاق افتاده با بیانی دنباله‌دار که تصویری هدفمند و عبرت‌آموز در ذهن مخاطب می‌سازد خواه آن داستان کوتاه باشد یا طولانی مربوط به گذشته دور باشد که البته در این رابطه لفظ قرآن در مورد آن تغییر کرده و به لفظ (انبا) آورده می‌شود: (ذلک من انبای القری...نقصه علیک) ۴

و یا مربوط به زمان نزدیک که تعبیر اخبار را به کار برده است: (یومئذ تحدث اخبارها) ۵

به هر حال پیگیری و دنبال جویی اثر این نباها و خبرها معنای دقیقی قصه‌گویی قرآن است. ۶

انواعی قصه‌های قرآنی

قرآن این معجزه الهی نسبت به کتاب‌های دیگر بیشترین موضوع را در خرد گردآورد است ولی اگر بخواهیم به‌طور کلی موضوعات قرآن را دسته بندی کنیم می‌توان آن را در ۴ بخش تقسیم بندی کرد که البته داستان‌ها و قصه‌های قرآنی همان‌طور که گفتیم ۱ بخش از این ۴ بخش یعنی یک چهارم قرآن را به خود اختصاص داده اند.

عمده این داستان‌ها در مورد سرگذشت و سرنوشت پیامبران است. که به طور کلی نام ۲۵ نفر از پیامبران آمده است و بقیه داستان‌ها در مورد غیر انبیا می‌باشد داستان‌هایی چون ذوالقرنین، اصحاب کهف، عزیز و.....

این نوع تقسیم‌بندی در مورد قصه‌های قرآن در واقع تقسیم‌بندی از نوع شخصیت‌پردازی است اما در قصه‌های قرآن شخصیت به تنهایی محور قصه نیست از این رو در بیشتر قصه‌هایی که پیامبران شخصیت اصلی داستان قرآن هستند به عنوان مصداق‌های انسان کامل در عرصه‌ای درگیری میان

نتیجه

قصه های قرآنی در قرآن کریم دلیلی بر اعجاز قرآن بلکه وسیله مردمی برای هدایت بشر هستند اگر چه در متن قصه های قرآنی از تاریخ ، اخبار غیبی ، حتی تمثیلات و .. آن هم با اسلوبها و هنری خاص سخن گفته شده است قصه های قرآنی همه بر مبنای حقیقت و واقعی هستند چنانکه خود قرآن به صراحت این را بیان می کند علاوه بر آن مطالعه ویژگیهای آن ها اهدافی که این قصه ها آن را دنبال می کنند و وجود خود قصه ها همه و همه گواه و شاهی بر این نظریه می باشند اگر چه افرادی به خاطر تفکرات نابجا و توهماتی که برایشان حاصل شده منکر این قضیه شده اند ولی کسی که عقل سلیم و درست داشته باشد به خوبی در می یابد که قصه های قرآنی باید حقیقی و واقعی باشند نه نمادین و تخیلی چرا که تنها این نظر با حکمت و هدف خداوند و آفرینش انسانها که با رشد و رسیدن به کمال آنها است سازگاری دارد

پی نوشتها

۱-حسین بن راغب المفردات ج ۳ ص ۱۹۳

۲-علی اکبر قریشی قاموس قران ج ۳ ص ۳۳۱

۳-صالح قنادی اشنایی بامعرف قران ص ۱۵

۴-کشف ایه ۱۳

۵-زلزال ایه ۴

۶-ابوالقاسم حسینی مبانی هنر قصه های قرانی ص ۳۲

۷-سیدسعیدمهدوی نگاهی به قصه ۰۰۰۰ ص ۶۵

۸-یوسف ایه ۱۱۱

۹-نگاهی به قران ۰۰۰ ص ۶۶

۱۰-اشنایی بامعارف قران ص ۴۹

۱۱-همان ص ۵۲

۱۲-فرقان ایه ۳۲

۱۳-هودایه ۱۲۰

۱۴-نگاهی به قران ۰۰۰۰ ص ۷۰

۱۵-همان ص ۷۹

۱۶-محمدهادی معرفت قصه درقران ص ۳۵

۱۷-نگاهی به قران ۰۰۰ ص ۸۵

۱۸- احزاب ایه ۶۲

۱۹- سیداحمد علم الهدی جلوه های هدایتی ص ۰۰۰ ۲۷

۲۰- نگاهی به قران ص ۰۰۰ ۹۱

۲۱- آشنایی با معارف قران ص ۶۰

۲۲- نگاهی به قران ص ۰۰۰ ۳۶

۲۳- آشنایی با معارف قران ص ۹۲

۲۴- یوسف ایه ۱۱۱

۲۵- قصه درقران ص ۲۲

۲۶- آشنایی با معارف قران ص ۱۱۴

۲۷- کهف ایه ۱۳

۲۸- قصه درقران ص ۲۵

۲۹- جلوه های هدایتی ص ۰۰۰ ۴۰

۳۰- آل عمران ایه ۶۲

۳۱- نسا ایه ۱۲۲

۳۲- خلیل پروینی تحلیل عناصر ادبی و هنری درقران ص ۱۰۵

۳۳- قصه درقران ص ۴۶

http asre۰۰۰۳۴

۳۵- قصه درقران ص ۳۵

۳۶-شیدابوالقاسم حسینی مبانی هنری قصه های قران

۳۷-قصه درقران ازادی هنر

۳۸-اعراف ۱۰۹

۳۹-شعرا ۳۹

۴۰-...

منابع

قران کریم

۱- پروینی خلیل تحلیل عناصر ادبی و هنری داستانهای قران تهران فرهنگ گستر ۱۳۷۹

۲- حسینی سید ابوالقاسم مبانی هنری قصه های قران قم دارالثقلین ۱۳۷۸

۳- راغب حسین بن محمد المفردات فی غریب القرآن ترجمه غلامرضا موسوی تهران انتشارات

مرتضوی ۱۳۷۷

۴- علم الهدی سیداحمد جلوه های هدایتی داستان حضرت موسی علیه السلام درسوره مبارکه

قصص چاپ اول تهران دانشگاه امام صادق علیه السلام ۱۳۸۸

۵- قریشی علی اکبر قاموس قران تهران دارالکتب الاسلامیه ۱۳۸۶

۶- قنادی صالح اشنایی بامعرف قران چاپ اول قم سازمان حوزه ها مدارس علمیه خارج از کشور

۱۳۸۱

۷- معرفت محمد هادی قصه درقران مترجم حسن فرقانی قم تمهید ۱۳۸۷

۸- مهدوی سید سعید قصه ونکات تربیتی درقران کریم قم بوستان کتاب قم ۱۳۸۱

۹- <http://asreandshe.blogfa.com>